

Рецензия

от

доц.д-р Борис Кирилов Сергинов

за дисертационния труд на докторант
на Яна Олег Дворецка

на тема:

„ОБЛЕКЛОТО КАТО ЗНАК ЗА ИДЕНТИЧНОСТ“

за кандидатурата за образователна и научна степен „ДОКТОР“ в департамент
„Дизайн“ ДП „Дизайн“ при Нов Български Университет, г.София

шифър 8.2 „Изобразително изкуство“

представена за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по
научна специалност „Изобразително изкуство“ шифър 8.2

1. Актуалност и научна значимост на дисертацията представена за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“.

Разработваната тема конкретизира, проблема „Облеклото като знак за идентичност“ и го разглежда и анализира, като предлага основна теза: „Комуникативната функция на облеклото е водеща и превъзхожда по важност останалите му функции – защитна, декоративна и морална. Основната роля на облеклото е да конструира различни аспекти на личностната и груповата идентичност: социална, идеологическа, полова, религиозна, етническа, културна и сексуална, които формулират мястото на индивида в общността и маркират отношенията му с останалите членове.“

Докторантката ясно формулира и „Обекта на изследване“ и „Предмета на дисертацията си“

Обект на изследването са различните проявления на облеклото и външния вид, които играят ролята на комуникатор между индивида и останалите членове на обществото, както и влиянието на разнообразни икономически, политически и културни фактори върху значенията на облеклото.

Предмет на настоящата дисертация е конструирването на система от аспекти на идентичността, която доказва предимството на знаковата пред останалите функции на облеклото (защитна, морална и декоративна). Тази система представлява един семиологичен прочит на моделираната от всеки индивид външна (видима) страна на личността.

Определяйки параметрите на своето изследване докторанта правилно и задълбочено отбелязва:

„Изучаването на проявленията на идентичността чрез облеклото би подпомогнало процеса на универсализиране на този език. Съвременното общество се характеризира с паралелно съществуващи и динамично сменящи се идентичности. Тази нужда на постмодерния човек е тясно обвързана с нуждата от невербален комуникационен канал, какъвто е външният вид.

Днес облеклото е придобило огромно икономическо значение и е в центъра на многомилionenна индустрия. Разбирането на потребителските нужди, сред

които е конструирането на идентичност, е ключово в процеса на създаване на моден продукт.”

Дворецка разглежда облеклото като сложен комплекс от символни идентичности в които се преплитат различни значения и подходи семантични, символични, семиотични и се съчетават със знаковата изразност на образа със силуети, цветовете, профилите, петната и линиите на формата която дори и абстрактна и геометрична често означава нещо и именно до това означаващо нещо, до тази визуална идентичност се домогва и изследва така перфектно и рационално докторанта. Докторанта отбелязва и доказва убедително, че съвременната визуална идентичност в модата е надскочила простата изява на функцията, било тя декоративна или предпазна и се е превърнала в развиващ се процес, в който се включват и много аспекти на комуникацията, профилите на означаемостта.

Документите и доказателствата представени и изготвени от докторанта защитават тезата, че облеклото като знак за идентичност в модата е неизследван феномен, който от една страна е динамичен процес и търпи постоянно развитие от друга страна е проявление на система от правила за показване на различни принадлежности, към младежки субкултурни и културни групи, към социални и религиозни групи, военни и политически идентичности. Всъщност, както правилно отбелязва докторанта „Облеклото и външният вид са силен инструмент в изграждането на групова идентичност сред субкултурите. Заедно с музиката и други форми на изкуство (графити, графични изображения и др.) дрехите, гримът, прическите, аксесоарите и модифициращите тялото практики са и ефикасно средство за невербално комуникиране на целите, идеалите и същността на субкултурните течения.”.

Систематични изследвания върху модната идентичност не са правени до сега в рамките на Българската академична и университетска общност и са рядкост и изключение дори в чуждестранната академична среда. Никога до този момент, например не е изследвано и анализирано, че „облеклото е неразделна част от ежедневието ни. От всички заобикалящи ни предмети на бита, то е най-близко до нас – от една страна, заради интимната му връзка с физическото ни тяло, от друга, заради невъзможността да бъдем възприети извън контекста му. Облеклото представлява съвкупност от предмети, но и съвкупност от изображения. Дрехата може да служи като броня, като оръжие, да съблазнява, да мами, да привлича и да отблъсква. Често посланията, отправяни чрез нея са подсъзнателни, понякога дори погрешни. Облеклото е визуалната граница между нас и обществото и един от най-достъпните и гъвкави начини да изградим идентичността си”.

Предложеният за рецензиране дисертационен труд е фокусиран върху опита да се обобщи като модел за изследване една ситуация в която до голяма степен за да се определи природата на облеклото, като знак за идентичност, трябва да се признае съвременната гъвкавост и многоликост на модата и да се разширят границите на изследването извън чисто визуалната страна, което превръща модела на проблематиката в интердисциплинарен и пряко свързан със семиотиката, историята, психологията и други области.

В този смисъл работата по дисертацията се базира, както констатирахме по горе, върху един интердисциплинарен поглед към проблематиката, като съчетава според мен “изкуствоведски, културологични, социологически и др. гледни точки” и изследователски методи, като сравнителен анализ и метода (Вьолфлин) успешно прилаган при изследване на пластичните изкуства.

Като цяло представеният за рецензия текст е научно плътен и в него читателя диша свободно следвайки логиката на изложението, той получава представата за един историографски, семиотичен, структуралистски подход.

Работата на докторанта по темата показва, че научноизследователският метод е основателен при работа върху конкретния проблем. Разработваната тема конкретизира явления и си поставя ясни и задълбочени цели а именно:

Целта на дисертацията е да се създаде система от аспекти на идентичността, които се комуникират чрез облеклото и външния вид. Постигането на тази цел се осъществява чрез поставянето и решаването на следните основни задачи:

- Чрез изучаване и анализ на съществуващата литература изследва досегашните опити за създаване на знакови системи в облеклото;
- Без да има смелостта и намерението да оспорва синтактичния анализ на дрехата на Барт, анализира смисъла на съществуването на облеклото в светлината на семантиката (отношението знак – означаемо) и прагматиката (отношението знак – възприемащ);
- С помощта на множество примери от историята на костюма и модата систематизира огромното многообразие от проявления на себеизява с помощта на облеклото;
- Разгледа мотивите за носене на определено облекло като акт на самосъздаване и позициониране в общността;
- Анализира облеклото като средство за оспорване на статуквото и разрушаване на социални конструкции;
- Формулира универсалните знаци в облеклото, както и тези, за които липсва обществено съгласие и са обект на неразбиране от страна на части от общността или други групи;

Изводите които докторанта прави имат характера на приноси, тъй като обобщават съществени аспекти от изследваната и разглеждана проблематика а именно:

- Облеклото конституира процес, при който се извършва общуване между носещия го и възприемащия. Дрехата служи като материален, визуален език и изпълнява функцията на невербален комуникационен канал. Тя е знак, който има семантична стойност – предава смисъла, който влага носещия и прагматична стойност – въздейства върху възприемащия.
- Можем да разглеждаме външния вид като система от смислообразуващи, които формулират акта на самосъздаване и позициониране на индивида в общността.
- Социалните интеракции неминуемо рефлектират върху вида на облеклото. Изграждането на социална идентичност е основен двигател в модните процеси и е определящо за развитието на пазарните категории в модната индустрия.
- Облеклото служи както за изява на индивидуално отношение, така и за конструиране на групова идентичност. Тази му функция е съществен фактор при съхраняването на религиозни и етнически общности, както и при формирането на групи по интереси.
- Способността на облеклото да комуникира индивидуални характеристики е основно средство в конструирането на полова и сексуална идентичност, както и в борбата с изградените стереотипи.
- Облеклото притежава опозиционна сила. Тя се използва както в усилията на субкултурните общности да се отделят от доминиращата култура, така и от всеки, желаещ да изрази идеологическа позиция.

- Облеклото е съществена част от инструментариума за социален контрол над групи от обществото. Визуалната унификация чрез униформа има пряко психологическо въздействие и подпомага формирането и запазването на груповите ценности.
- Развитието на медиите, поп-културата и масовата мода са сред основните фактори, които влияят върху традиционната знаковост на облеклото. Макар на пръв поглед да изглежда, че глобализираният свят ще говори на универсален моден език, на практика модната индустрия предлага подмяна на смисъла и съответно на идентичността, комуникирана чрез облеклото.

В този смисъл работата на докторанта обогатява с понятия разбирането за изкуствоведски, културологични, социологически и др. гледни точки, както и обогатява с нови понятия разбирането за изследователски метод и подход към изследването на облеклото като знак за идентичност.

2. Приноси на автора:

- На базата на многобройни примери от историята на костюма и модата, настоящата дисертация доказва безспорното превъзходство на комуникационната роля на облеклото над останалите му функции. Анализирани са както модели от ранни епохи, така и множество съвременни примери за знаковостта на различните елементи от външния вид на човека.
- Всяка от главите на дисертационния труд представлява задълбочен обзор на социална сфера, в която индивидът заема определено място. Облеклото е представено като невербална форма на общуване и носител на знаковост и е доказана ефективността му в тази посока.
- Въпреки съществуващите опити за създаване на подобна система, досега липсва толкова подробна класификация на проявленията на идентичността чрез облеклото и външния вид.
- Текстът задълбочено анализира социалните, икономически, политически и културни фактори, които влияят върху естетическите критерии и съответно върху вида на облеклото.
- Дисертационният труд не само формулира знаците на облеклото, но и изследва функционирането им в процеса на общуването и влиянието им върху възприемания.
- Облеклото и модата се разглеждат в огромната част от наличната литература чрез способите на историческата наука и естетиката. За първи път у нас темата за облеклото е представена чрез пресичане на социологически, семиотичен и културологичен анализ.
- Настоящият дисертационен труд се явява едно от първите изследвания на български език в областта на теорията на модата и облеклото. Текстът би могъл да послужи както на преподаватели и студенти по мода, така и на по-широк кръг читатели, които имат интерес в тази област.

- Дисертацията представлява нова гледна точка към функционалността на облеклото, което пряко касае практически процеси като проектиране и развиване на модни продукти. Съобразяването с комуникационната роля на облеклото би позволило на дизайнера да реагира адекватно на нуждите на своите потребители.
- Настоящото изследване може да послужи като основа за бъдещи проучвания в областта на функциите на облеклото, а направените в него изводи – да намерят практическо приложение във формулирането на задачите пред модния дизайнер.

Налице са както следват:

Дисертационният труд е в размер на 226 страници и съдържа увод, осем глави, заключение, справка за приносите, библиография и списък с публикациите по темата.

В текста са включени общо 91 фигури, подкрепящи теоретичното изследване. Авторът е щатен преподавател по моден дизайн в Департамент "Дизайн" в Нов български университет.

Обобщение

- . Авторефератът правилно отразява съдържанието на дисертационния труд.
- . Изследването както и проучвателната дейност са лично дело на докторанта.
- . По отношение на структурата на доктората правя забележката, че това е пример за отлично структурирано изследване с ясно формулирани цели и задачи, ясно представена методология, изводи и приноси и може да послужи като пример за отлична докторантска работа.
- . Хипотезата на докторанта и формулираната цел са защитени убедително.
- . На лице са и горе изброените приноси на дисертацията.

Заклучение:

Оценявам научните качества и приноси на дисертационния труд, неговата обществена, социална, научна и творческа значимост, личния принос на докторанта и практическата полезност и актуалност на изследвания проблем, предлагам на уважаемите членове на научното жури да дадат съгласието си за присъждането на образователна и научна степен „Доктор“ на Яна Олег Двореца по шифър 8.2 „Изобразително изкуство“

16.01.2013 г.
Гр. София

Рецензент
(доц. д-р Борис Сергинов)